

із значним ризиком. Залучення стратегічного інвестора з метою придбання сучасних технологій загрожує власникам бізнесу втратою реального впливу на подальші процеси, пов'язані із комерціалізацією інновацій. Тому менеджмент вітчизняних підприємств повинен набувати компетенцій ефективного управління інноваційно-інвестиційними процесами для забезпечення реалізації найбільш ефективних сценаріїв інноваційного розвитку. Вирішальну роль у вирішенні цього завдання відіграє обґрунтована фінансова стратегія. Вона повинна ґрунтуватися на сучасному інструментарії фінансового менеджменту і бути спроможною мінімізувати інноваційні ризики і витрати фінансових ресурсів. Ці питання і мають стати предметом наступних досліджень.

Література

1. Наукова та науково-технічна діяльність (1990–2009 рр) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html (7.03.2011).
2. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом : [моногр.] / А.А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 472 с.
3. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : [учебный курс] / И.А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2002. – 448 с.
4. Ковалишин П. Інноваційний менеджмент. Актуальні питання / П. Ковалишин // Економіст. – 2004. – №6. – С. 60-61.
5. Гончаров В.М. Інвестиційні ресурси та їх економічне регулювання : [монографія] / В.М. Гончаров, А.А. Навроцький, О.А. Коломійцев. – Донецьк : СПД Купріянов В.С., 2006. – 204 с.
6. Гриньова В.М. Інвестування / В.М. Гриньова. – К. : Знання, 2008. – 452 с.
7. Череп А.В. Інвестиційно-інноваційна діяльність як фактор розвитку підприємства / А.В. Череп, А.М. Ясир // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – № 1. – С. 159–161.
8. Стадник В.В. Інструменти державного регулювання у розширенні інвестиційних можливостей вітчизняних підприємств / В.В. Стадник, В.М. Йохна, Т.В. Михальчик // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2007. – № 4, т.1. – С. 69–72.
9. Індеси промислової продукції за січень 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/pr/tpp/tpp_u/tpp0109_u.htm.
10. Про соціально-економічне становище України за січень 2009 року: доповідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/mp/dopovidx/d012009.rar>.
11. Федулова Л. Технологічний розвиток економіки / Л. Федулова // Економіка України. – К., 2006. – № 5. – С. 4–10.
12. Йохна В.М. Інноваційні технології фінансового менеджменту та їх роль у обґрунтуванні й реалізації стратегії розвитку підприємства / В.М. Йохна, Є.Г. Рясних // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. – № 3, т.3. – С. 113–117.

Надійшла 21.02.2011

УДК 658.1

І. І. УМАНСЬКИЙ

Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В статті наведено авторський підхід до комплексної оцінки фінансової складової інноваційного потенціалу підприємства, який передбачає аналіз фінансових ресурсів за напрямками: наявність, здатність, достатність.

In this article presented the author's approach to complex assessment of the financial component of the innovation potential enterprise's, which provides analysis of financial resources in directions: availability, capacity, sufficiency.

Ключові слова: фінансова складова, інноваційний потенціал підприємства, оцінка, підхід.

Постановка проблеми. Розвиток інноваційного потенціалу підприємства є важливою умовою забезпечення його конкурентних переваг. В кризових умовах сьогодення формування міцного інноваційного потенціалу підприємства (ІП) обмежується дефіцитом фінансових ресурсів, які є органічною складовою інноваційного потенціалу, що визначає можливості та масштаби реалізації інноваційної діяльності (ІД) підприємства. Таким чином, в сучасних умовах підвищується роль фінансових ресурсів як складової формування інноваційного потенціалу підприємства, та особливої актуальності набувають питання удосконалення науково-методичних підходів до її оцінки задля отримання достовірного та повного розуміння існуючих умов та можливостей фінансування ІД підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі питання оцінки фінансових

ресурсів як складової ІПП розкрито дуже обмежено. Автори не приділяють достатньої уваги оцінці фінансової складової ІПП, відсутні праці цілком присвячені даному питанню, проблема вирішується разом із дослідженням інших складових у межах узагальненої оцінки інноваційного потенціалу. Аналіз публікацій присвячених дослідженню інноваційного потенціалу дозволив автору виділити два основних підходи до проведення оцінки його фінансової складової, які представлені науковцями:

– перший підхід, який ми вважаємо «витратним» – орієнтується на обсяги витрат пов'язаних з інноваційною діяльністю, передбачає виокремлення та аналіз таких показників як рівень витрат на НОКР, модернізацію, розширене відтворення основних фондів [1], обсяги фінансових ресурсів на НДР, рівень витрат по науково-технічним роботам на працівника підприємства [2, 3], наукомісткість продукції, забезпеченість інтелектуальною власністю, часткою витрат на придбання нематеріальних активів та часткою витрат на підвищення кваліфікації робітників в загальному обсязі витрат на дослідження та розробки [4], питома вага коштів що направляються на інноваційну діяльність в загальному обсязі інвестицій [5];

– другий підхід – «фінансово-аналітичний», який менш поширений у літературі [6], передбачає оцінку фінансової складової через сукупність фінансових коефіцієнтів таких як ліквідність, фінансова стійкість, тощо.

Кожний з представлених підходів відображує певний аспект («витратний» чи «аналітичний») оцінки фінансової складової ІПП, але не надає всебічного уявлення про її стан. Це свідчить про те, що на сьогодні відсутній підхід до комплексної оцінки фінансової складової ІПП, який дозволив би відобразити багатогранність проблеми забезпечення фінансовими ресурсами інноваційної діяльності підприємства. Тобто, на думку автора, такий підхід повинен синтезувати накопичений теоретичний досвід до її проведення, враховуючи здобутки як «витратного», так і «фінансово-аналітичного» підходів. Ці обставини визначають актуальність дослідження, що присвячено оцінці фінансової складової ІПП.

Метою дослідження є визначення та обґрунтування підходу до комплексної оцінки фінансової складової інноваційного потенціалу підприємства, який враховує здобутки «витратного» та «фінансово-аналітичного» підходів, усуваючи їх недоліки.

Виклад основного матеріалу. Фінансова складова ІПП є частиною фінансових ресурсів підприємства, що спрямовується ним на інноваційну діяльність. Її особливістю у порівнянні з іншими елементами ІПП є те, що на склад та процес формування фінансових ресурсів ІПП не впливає його галузева приналежність. Отже, науково-методичні засади формування фінансових ресурсів ІПП не залежать від галузевої специфіки та базуються на загально-методичних підходах фінансування діяльності підприємства у взаємозв'язку з відповідними положеннями інноваційного менеджменту.

В результаті проведених досліджень, автор дійшов висновку що оцінку фінансової складової інноваційного потенціалу підприємства доцільно виконувати за такими напрямками:

- наявність фінансових ресурсів на підприємстві;
- здатність підприємства акумулювати фінансові ресурси;
- достатність фінансових ресурсів для здійснення інноваційної діяльності.

Наявність фінансових ресурсів для формування ІПП може бути охарактеризована обсягом саме власних фінансових ресурсів, оскільки ресурси що мобілізуються зовні, якщо ними підприємство і володіє, вже сконцентровані на виконанні певних виробничих завдань (поточних чи перспективних). До власних фінансових ресурсів відносяться нерозподілений прибуток минулих років, чистий прибуток поточного періоду, амортизаційні відрахування, а також та частина доходу оператора, яка відповідно до його розподілу спрямовується на фінансування витрат по НДДКР підприємства та включається в собівартість продукції.

Оцінка наявності фінансових ресурсів на формування ІПП передбачає аналіз обсягів, динаміки та структури наявних фінансових ресурсів, а також виокремлення фінансів, що можуть бути використанні на ІД підприємства.

Структура та динаміка власних фінансових ресурсів якісно характеризує процеси, що відбуваються на підприємстві по формуванню фінансових можливостей забезпечення виробничо-господарської діяльності за наступними показниками: частка прибутку та амортизації у загальному обсязі власних фінансових ресурсів, обсяг чистих інвестицій підприємства, їх співвідношення з розміром амортизаційних відрахувань, абсолютна та відносна зміна показників. Крім того, на основі аналізу амортизаційної політики, що реалізується на підприємстві, можуть бути отримані додаткові характеристики щодо наявності та перспектив утворення фінансових ресурсів. До них можна віднести ступінь зносу основних фондів, середню норму амортизації, частку використаної амортизації до загального розміру нарахованої, тощо.

Подальша оцінка наявності фінансових ресурсів для формування ІПП передбачає встановлення присутності чистого робочого капіталу, який визначається як різниця між поточними активами і поточними зобов'язаннями, показуючи присутність або відсутність вільних коштів на підприємстві.

Завершуючи оцінку наявності у підприємства фінансових ресурсів по формуванню ІПП необхідно виділити із сукупності власних фінансів підприємства, тих що безпосередньо можуть бути спрямовані на інноваційну діяльність. Такі фінансові ресурси, характеризуються обсягами та динамікою власних інвестицій підприємства на інновації за минулі періоди, показниками, що відображають частину чистого прибутку, що відповідно до порядку його розподілу на підприємстві спрямовується на інноваційну

діяльність за поточний період, власні витрати на НДДКР тощо.

Здатність підприємства акумулювати фінансові ресурси характеризується темпами зміни розміру як власних, так і позикових фінансових ресурсів, та коефіцієнтами ділової активності. Якщо за власними та позиковими ресурсами спостерігається позитивна динаміка, коефіцієнти ділової активності мають припустимі значення, то менеджмент компанії володіє потенційними можливостями (при умові задовільного фінансового стану) забезпечити інноваційну діяльність відповідними фінансовими ресурсами.

Достатність фінансових ресурсів може бути оцінена на основі співставлення обсягів власних (наявних) на підприємстві коштів для здійснення інноваційної діяльності, з необхідною їх кількістю за конкретними інноваційними проектами, що заплановані підприємством к реалізації. При цьому, додатково, достатність фінансових ресурсів характеризують процеси що відображають динаміку та зміну структури доходів, інвестицій підприємства. Оцінка таких процесів надає можливість зробити висновки щодо віддачі та результативності інвестицій в інноваційну діяльність підприємства, порівняти масштаби її реалізації з існуючими обсягами доходів та витрат.

При дослідженні достатності фінансових коштів на реалізацію інноваційної діяльності, особливої важливості набувають питання планування обсягів її фінансування, розмір яких певною мірою залежить від величини доходу що отримує підприємство у перспективі. Це зумовлено тим що дохід після покриття поточних витрат (у т.ч. витрати на НДДКР, амортизаційні відрахування) виступає джерелом формування прибутку підприємства.

На практиці численних підприємств планування доходів на найближчу перспективу проводиться із застосуванням розрахунково-аналітичного методу. Сутність цього методу полягає в тому, що на основі аналізу досягнутого значення показника доходу, прийнятого за базу (як правило розмір показника у поточному періоді) та індексів його зміни у плановому періоді визначається плановий розмір цього показника [7]. В основі цього методу лежить використання експертної оцінки [8]. Експертна оцінка імовірності досягнення планового розміру доходу повинна ґрунтуватися на результатах аналізу ринку [9].

Розрахунково-аналітичний метод набув значного поширення у практичній діяльності підприємств завдяки простоті застосування та достатньо високій достовірності результатів. Проте, на думку автора, існуюча модель застосування даного методу не досконала, оскільки планова величина загальної доходу визначається виходячи з усередненої зміни його величини без врахування тенденцій та структурного розподілу за видами послуг. Крім того, в сучасних умовах господарювання кожне підприємство для підтримки своєї конкурентоспроможності повинно забезпечувати впровадження інноваційних продуктів на постійній основі. Динаміка реалізації інноваційних продуктів зазвичай значно вища ніж традиційних. Тому при визначенні планового обсягу продажу доцільно враховувати вплив зміни обсягу продажу від інноваційних продуктів на загальний рівень доходу. Підтвердженням цієї думки є результати аналізу доходу ВАТ «Укртелеком» за динамікою і структурою послуг [10], який показав, що у 2008 – 2009 рр. при загальному рівні падіння доходу оператора зв'язку, доходи від надання інноваційних послуг навпаки значно зростали. Отже, інноваційні продукти на сучасному етапі розвитку підприємства є вагомою підтримкою забезпечення та розширення всієї діяльності. Все вище зазначене обумовлює доцільність врахування змін доходів від інноваційних продуктів при визначенні планового обсягу продажу підприємства. Це викликає необхідність поділу загальної суми доходу підприємства на доходи від традиційних (D_{tr}) та доходи від інноваційних продуктів (D_{in}). В результаті планову величину обсягу продажу ($D_{пл}$) можна визначити за формулою:

$$D_{пл} = D_{пл.in} + D_{пл.tr},$$

де $D_{пл.in}$ – планова величина доходів від інноваційних продуктів;

$D_{пл.tr}$ – планова величина доходів від традиційних продуктів.

Отже, для планування загальної величини доходів необхідно послідовно визначити плановий розмір доходів від інноваційних та традиційних продуктів. Плановий розмір кожної складової доходу, як вже зазначалось, визначається виходячи з поточного значення показника та індексу його зміни. На прикладі планування доходів від інноваційних продуктів представимо порядок визначення його планової величини:

$$D_{пл.in} = D_{пот.in} \cdot I_{пл.in},$$

де $D_{пот.in}$ – обсяг доходу підприємства від інноваційних продуктів у поточному році;

$I_{пл.in}$ – плановий індекс зміни доходів від інноваційних продуктів, який визначається як:

$$I_{пл.in} = I_{пот.in} \cdot t^{-1} \sqrt{\frac{I_{пот.in}}{I_{1р.in}}},$$

$I_{пот.in}$ – індекс зміни доходу від інноваційних продуктів за поточним роком;

$I_{1р.in}$ – індекс зміни доходу від інноваційних продуктів за першим роком, що враховується при плануванні;

t – кількість років, що враховується при плануванні.

Наведений підхід дає змогу при плануванні доходів підприємства врахувати таку впливову складову, як тенденцію зміни результату від реалізації інноваційних продуктів, що здатне підвищити достовірність планування обсягу реалізації та, відповідно, більш точно визначити достатність власних коштів підприємства для реалізації його інноваційної діяльності у перспективі.

В разі виявлення недостатності власних коштів підприємство змушено звертатися до зовнішніх ресурсів (позики, кошти отримані від емісії цінних паперів, кошти інвесторів, тощо), і в такому випадку, важливого значення набуває рівень фінансової стійкості та ліквідності активів підприємства.

Узагальнюючи наведені характеристики за напрямками оцінки фінансової складової ІПП – наявність, здатність, достатність – в табл. 1 представлено показники щодо проведення комплексної її оцінки.

Таблиця 1

Показники комплексної оцінки фінансових ресурсів підприємства з позиції формування ІПП

Напрямок аналізу	Показники	
Наявність фінансових ресурсів на підприємстві	Обсяги власних фінансових ресурсів	
	Структура власних фінансових ресурсів	
	Динаміка власних фінансових ресурсів	
	Показники, що характеризують амортизаційну політику, яка проводиться підприємством (ступінь зносу, середня норма амортизації, частка використаної амортизації в загальному обсязі нарахованої)	
	Чисті інвестиції	
	Чистий робочий капітал	
	Обсяги фінансування інноваційної діяльності (витрати на НДДКР, обсяг фонду розвитку виробництва, частина чистого прибутку на інноваційну діяльність, обсяги власних інвестицій підприємства на інновації)	
Здатність підприємства акумулювати фінансові ресурси	Ділова активність	Коефіцієнт оборотності активів
		Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості
		Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
	Темпи зміни фінансових ресурсів	Динаміка зміни власних фінансових ресурсів
Динаміка зміни позикових фінансових ресурсів		
Достатність фінансових ресурсів	Співвідношення власних фінансових ресурсів з обсягами потрібних інвестицій у ІД	
	Обсяг, динаміка, структура доходів та інвестицій підприємства	
	Фінансова стійкість	Коефіцієнт автономії
		Коефіцієнт маневреності
		Коефіцієнт фінансової незалежності
	Ліквідність активів	Коефіцієнт покриття
		Коефіцієнт швидкої ліквідності
Коефіцієнт абсолютної ліквідності		

Висновки. Наведений в статті підхід до комплексної оцінки фінансової складової інноваційного потенціалу підприємства за представленими напрямками: наявність, здатність, достатність, доповнюючи теоретико-методичні основи оцінки фінансових ресурсів інноваційної діяльності підприємства, дозволяє адекватно відобразити реальну дійсність; надає системне уявлення про існуючі фінансові умови і можливості формування інноваційного потенціалу підприємства, може стати основою обґрунтування методичного інструментарію оцінки його фінансової складової.

Література

1. Шляхто И.В. Оценка инновационного потенциала промышленного предприятия [Електронний ресурс] / И.В. Шляхто. – Брянский государственный университет им. академика И.Г. Петровского. – 2006. – Режим доступа : http://www.tu-bryansk.ru/doc/vestnik/1_2006/shlyahcto.doc
2. Головатюк В.М. Деякі проблеми вимірювання інноваційного потенціалу [Електронний ресурс] / В.М. Головатюк, В.П. Соловійов; Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва НАН України. – Режим доступу до статі: http://uiis.com.ua/conf_3/
3. Лощина Л. В. Комплексна оцінка інноваційного потенціалу підприємства: теоретико-методичні підходи / Л. В. Лощина, В.М. Мілащенко // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2008. – №3 (13). – С. 163 – 167.

4. Москвина О. С. Инновационный потенциал как фактор устойчивого развития региона [Электронный ресурс] / О. С. Москвина // Экономические и социальные перемены в регионе: факты, тенденции, прогноз. – 2005. – №30. – Режим доступа : http://journal.vscs.ac.ru/php/jou/30/art30_02.php
5. Сравнительная характеристика методик оценки инновационного потенциала предприятия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://texts-and-articles.blogspot.com/2009/01/blog-post_22.html
6. Смерічевська С.В. Оцінка інноваційного потенціалу / С.В. Смерічевська, О.В. Сидич // Економіка промисловості. – 2006. – №2 – С. 14 –18.
7. Основы экономики телекоммуникаций (связи) : [учебник для вузов] / М.А. Горелик, Е.А. Голубицкая, Т.А. Кузовкова и др. ; под ред. М.А. Горелик, Е.А. Голубицкой. – М. : Радио и связь, 1997. – 224 с.
8. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент / Г.Г. Кірейцев.– Житомир : ЖІТІ, 2001. – 440 с.
9. Гаркавіко С.С. Маркетинг : [учебник] / Гаркавіко Г.Г. – К. : Лібра, 2004. – 712 с.
10. Річні звіти ВАТ «Укртелеком» [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ukrtelecom.ua>.

Надійшла 21.02.2011

УДК 65.012.34:330.322:656.7:061.5(045)

О. В. ПОЗНЯК

Національний авіаційний університет

МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ НА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АВІАКОМПАНІЇ

У статті визначена «карта показників», тобто основних показників, на основі яких може бути виявлений вплив логістичних витрат на формування інвестиційного потенціалу авіакомпанії.

The article defines "scorecards", the basic parameters on which can be found on the impact of logistics costs of the airline investment potential.

Ключові слова: логістичні витрати, інвестиційний потенціал.

Постановка проблеми. В умовах нестійкого ринку авіаперевезень авіакомпанія потребує змін концепції управління загальними витратами, переорієнтації з традиційного на логістичний підхід. Логістичний підхід спрямований на мінімізацію не лише логістичних витрат, а й на мінімізацію загальних витрат авіакомпанії (total cost management) за рахунок оптимізації яких формуються внутрішні джерела інвестиційного потенціалу та підвищується інвестиційна привабливість для суб'єктів ринку капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведені дослідження свідчать про те, що проблематика визначення впливу логістичних витрат на інвестиційний потенціал авіакомпанії не знайшла своє відображення в працях українських та закордонних вчених. Є окремі дослідження в сфері логістичних витрат, що представлені такими працями як [1-2]. Теорію та практику діяльності авіакомпаній присвячені дослідження таких вчених, як В.М. Окулов, М.И. Полубоярінов, Е.П. Курочкін, Н.Ф. Акімова, В.Г. Дубініна [3-4]. Частковість такого розгляду визначає актуальність даної статті та формує основні цілі статті, що пропонується.

Метою статті є виявлення показників, за допомогою яких може бути проведений аналіз впливу логістичних витрат на формування інвестиційного потенціалу авіакомпанії.

Виклад основного матеріалу. Діяльність авіакомпанії можна розглядати як складну сукупність ресурсних потоків, що є вхідними параметрами логістичної системи компанії. До першої групи потоків відносяться внутрішні потоки, що відображають взаємну трансформацію її ресурсів в межах системи. В іншому випадку потоки виходять за межі системи, пов'язують авіакомпанію з суб'єктами зовнішнього середовища.

Операції з ресурсами породжують три види потоків: матеріальні; розрахункові; грошові. Безумовно, всі ці потоки для компанії важливі за рівнем значущості. Сучасна інтегрована концепція логістика спрямована на управління не лише матеріальними, а всіма видами потоків: матеріальними, інформаційними, фінансовими, праці, послуг, сервісу. Але, з точки зору досягнення основної цілі функціонування авіакомпанії – забезпечення прибутковості, ліквідності та фінансової стійкості в довгостроковому періоді – саме грошові потоки мають першочергове значення.

За економічним змістом діяльність авіакомпанії (АК) можна представити як сукупність грошових потоків – притоків та відтоків. В залежності від тих чи інших обставин притоки грошових коштів відображають процеси нарощування економічного потенціалу авіакомпанії, підвищення рівня платоспроможності та ліквідності, появу додаткових інвестиційних можливостей. Відтоки грошових коштів по забезпечення поточної діяльності відбуваються лише в тому випадку, якщо компанія на рахунках необхідну кількість засобів. Використання концептуальних підходів логістики з управління цими видами потоків передбачає узгодження грошових притоків та відтоків, подолання часового розриву між приходом